

CERCETĂRI ȘTIINȚIFICE PRIVIND SUBIECTUL INFRAȚIUNILOR PREVĂZUTE ÎN CAPITOLELE XV ȘI XVI DIN PARTEA SPECIALĂ A CODULUI PENAL

Ruslan POPOV

Universitatea de Studii Europene din Moldova

Printre oamenii de știință care au contribuit la elaborarea concepției teoretice de soluționare a problemei privind subiectul infracțiunilor prevăzute în Capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal se numără: S.Brînza, V.Cușnir, D.-L. Melinte, V.Moraru, I.Nastas, V.Stati, C.Timofei, I.Țurcan (Republica Moldova); I.Brad, C.Duvac, A.O. Sabău-Pop (România); N.V. Bugaevskaia, V.A. Volkolupova, V.A Lobarev, M.N. Hacıaturian, S.S. Cerebedov (Federația Rusă); V.P. Kovalenko, R.L. Maximovici, T.Sluțka (Ucraina). Lucrările acestor autori constituie baza teoretică a investigației noastre. Studiul de față are scopul să întreprindă cercetările efectuate anterior în domeniu, în el fiind evidențiate unele tendințe și aspecte noi, specifice etapei actuale de dezvoltare a relațiilor sociale.

Cuvinte-cheie: *subiect al infracțiunii, persoană publică, persoană cu funcție de demnitate publică, persoană cu funcție de răspundere, persoană publică străină, funcționar internațional, persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală.*

THE SCIENTIFIC RESEARCH ON THE SUBJECT OF THE OFFENCES REFERRED TO AT CHAPTERS XV AND XVI OF THE SPECIAL PART OF THE PENAL CODE

Among the scientists who helped develop the theoretical concept with regard to solving the problem concerning the subject of the offences set out at Chapters XV and XVI of the Special Part of the Penal Code are the following names: S.Brînza, V.Cușnir, D.-L. Melinte, V.Moraru, I.Nastas, V.Stati, C.Timofei, I.Țurcan (Republic of Moldova); I.Brad, C.Duvac, A.O. Sabău-Pop (Romania); N.V. Bugaevskaia, V.A. Volkolupova, V.A Lobarev, M.N. Hacıaturian, S.S. Cerebedov (Russian Federation); V.P. Kovalenko, R.L. Maximovici, T.Slutka (Ukraine). The works of these authors form the theoretical basis of our investigation. This study aims to complement previous research conducted in the field, highlighting some of the trends and new issues specific to the current stage of development of social relationships.

Keywords: *subject of the offence, public figure, dignitary; person with responsibility function, foreign public figure, international civil servant, person managing a commercial, public or other non-state organization.*

În cadrul acestui studiu se va face o analiză temeinică a materialelor științifice privind subiectul infracțiunilor prevăzute în Capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal, publicate în țară și peste hotare. O atenție deosebită se va acorda publicațiilor din ultimii ani.

1. Analiza materialelor științifice publicate în Republica Moldova

Efectuând examinarea în succesiune cronologică, vom începe cu lucrarea lui *V.Cușnir*, elaborată în 1999 [1].

Printre altele, referindu-se la subiectul infracțiunii de luare de mită (art.187 din Codul penal al Republicii Moldova, adoptat de Sovietul Suprem al RSS Moldovenești la 24.03.1961 [2]), autorul menționează că acesta poate fi numai persoana cu funcție de răspundere în sensul art.183 „Noțiunea de persoană cu funcție de răspundere” din Codul penal al Republicii Moldova din 1961: persoana căreia, într-o întreprindere, instituție, organizație, indiferent de forma de proprietate, i se acordă permanent sau provizoriu, în virtutea legii, prin numire, prin alegere, fie în virtutea unei însărcinări, anumite drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor autorității publice sau a acțiunilor administrative de dispoziție și organizatorico-economice.

V.Cușnir susține, cu drept cuvânt, că la categoria de persoane cu funcție de răspundere se raportează, înainte de toate, reprezentanții autorității publice, adică funcționarii organelor de stat investiți cu dreptul de a înainta cerințe, precum și de a lua decizii obligatorii pentru executare de către cetățeni, întreprinderi, instituții și organizații, indiferent de apartenența și subordonarea lor departamentală (deputații, membrii consiliilor locale, judecătorii, procurorii, anchetatorii, lucrătorii organelor de poliție, inspectorii de stat etc.).

În legătură cu celelalte categorii de persoane cu funcție de răspundere, autorul apreciază că prin „funcții de ordin organizatorico-economic” se înțelege funcțiile de înfăptuire a conducerii colectivelor sau sectoarelor de muncă, a activității de producere a unor lucrători (selectarea și repartizarea cadrelor, planificarea muncii, organizarea muncii subalternilor, menținerea disciplinei de muncă etc.). Asemenea funcții sunt îndeplinite de conducătorii și adjuncții conducătorilor întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor, indiferent de forma de

proprietate, conducătorii subdiviziunilor structurale (șefii și adjuncții șefilor de direcții, secții, de laboratoare, catedre etc.), conducătorii sectoarelor de muncă (maștri, șefii de șantier și de brigadă) etc. În opinia lui V.Cușnir, prin „funcții administrative de dispoziție” se înțelege împuternicirile privind dirijarea și dispunerea de patrimoniu, stabilirea ordinii de păstrare, prelucrare și realizare a acestui patrimoniu, asigurarea controlului asupra acestor operațiuni, organizarea deservirii sociale a populației etc. Astfel de împuterniciri au șefii de secții și ai serviciilor economice de aprovizionare și financiare, șefii de depozite, magazine, ateliere etc.

Este importantă precizarea autorului, potrivit căreia pot fi recunoscute ca persoane cu funcție de răspundere acele persoane care au dreptul de a întreprinde, în baza funcțiilor de serviciu, acțiuni ce pot da naștere unor consecințe de ordin juridic (controlori, revizori etc.). La fel, este de reținut că, din punctul de vedere al lui V.Cușnir, subiecții ai infracțiunii prevăzute la art.187 CP RM din 1961, alături de persoanele care îndeplinesc, permanent sau provizoriu, funcții ale autorității publice sau obligațiuni de ordin administrativ de dispoziție și organizatorico-economice, sunt și persoanele care îndeplinesc aceste funcții în virtutea unei însărcinări speciale date de organele și persoanele cu funcție de răspundere (controlorii și revizorii obștești, antrenorii societăților și echipelor sportive etc.). Persoana care exercită provizoriu funcții într-o anumită postură sau care îndeplinește însărcinări speciale poate avea calitatea de subiect al infracțiunii în cauză numai atunci când ea a fost investită cu aceste funcții în modul prevăzut de lege.

Pentru studiul de față este la fel de importantă o altă teză enunțată de către V.Cușnir: nu sunt subiecți ai infracțiunilor săvârșite de persoane cu funcție de răspundere lucrătorii întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor, indiferent de forma de proprietate, care exercită funcții pur profesionale sau tehnice. Însă, dacă concomitent cu îndeplinirea acestor funcții aceștia sunt investiți și cu funcții de ordin administrativ de dispoziție sau organizatorico-economic, în caz de luare de mită, ei pot fi trași la răspundere pentru infracțiunea prevăzută în art.187 CP RM din 1961.

Continuăm examinarea materialelor științifice publicate în Republica Moldova cu analiza lucrării elaborate de I.Țurcan ce datează din anul 1999 [3].

În primul rând, autorul identifică cele trei categorii de persoane cu funcție de răspundere, în accepțiunea art.183 CP RM din 1961: a) reprezentantul autorității publice; b) persoanele cărora, într-o întreprindere, instituție, organizație, indiferent de forma juridică de organizare, li se acordă anumite drepturi și obligațiuni în vederea întreprinderii de acțiuni administrative de dispoziție; c) persoanele cărora, într-o întreprindere, instituție, organizație, indiferent de forma juridică de organizare, li se acordă anumite drepturi și obligațiuni în vederea întreprinderii de acțiuni de ordin organizatorico-economic.

În continuare, analizând trăsăturile particularizante ale fiecăreia din aceste trei categorii de persoane cu funcție de răspundere, I.Țurcan menționează, printre altele, că la niciuna dintre acestea nu se raportează lucrătorii tehnici și neoperativi ai organelor administrative (grefierii, consultanții, dactilografele, șoferii etc.); cu toate acestea, dacă o persoană, care lucrează în cadrul organului administrativ și care nu este reprezentant al autorității publice, deține o funcție, ea va fi considerată persoană cu funcție de răspundere.

Traducând în termenii legii penale în vigoare, ceea ce sugerează autorul este că persoana cu funcție de răspundere în sensul alin.(1) art.123 CP RM trebuie deosebită de: a) personalul administrativ-tehnic (personalul tehnic; personalul de deservire tehnică; personalul care desfășoară activități auxiliare) din cadrul întreprinderii, instituției, organizației de stat sau al administrației publice locale ori al unei subdiviziuni a lor; b) persoanele care exercită funcții pur profesionale în cadrul întreprinderii, instituției, organizației de stat sau al administrației publice locale ori al unei subdiviziuni a lor. Totodată, numai în cazul în care, în prezența anumitor circumstanțe, persoanele, care, de regulă, exercită funcții pur profesionale în cadrul întreprinderii, instituției, organizației de stat sau al administrației publice locale ori al unei subdiviziuni a lor, ajung să exercite funcții producătoare de efecte juridice, activitatea „subadministrativă” a acestor persoane se poate transforma într-o activitate administrativă. În acest caz, astfel de persoane pot evolua în calitate de persoane cu funcție de răspundere.

De asemenea, prezintă valoare explicativă opiniile exprimate de I.Țurcan în legătură cu conținutul noțiunilor „exercitarea funcțiilor autorității publice”, „exercitarea acțiunilor administrative de dispoziție” și „exercitarea acțiunilor organizatorico-economice”. Mai cu seamă, interpretarea dată de autor ultimelor două noțiuni menționate ajută la perceperea mai exactă a semnificației noțiunilor „exercitarea funcțiilor sau acțiunilor administrative de dispoziție” și „exercitarea funcțiilor sau acțiunilor organizatorico-economice” utilizate în art.124 CP RM.

Următoarea publicație, la care ne vom referi, este articolul științific aparținând lui S.Brînza ce datează din anul 2008 [4].

În special, pentru studiul de față este utilă investigația științifică a particularităților ce marchează subiectul infracțiunii specificate la alin.(3) art.330¹ CP RM.

În acest context, S.Brînza stabilește că subiectul infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.330¹ CP RM este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii faptei a atins vârsta de 16 ani. De asemenea, subiectul infracțiunii examinate este caracterizat printr-o calitate specială. La concret, acesta este persoana care face parte din una din următoarele categorii: 1) membrul Comisiei centrale de control al declarațiilor cu privire la venituri și proprietate; 2) membrul comisiei departamentale de control al declarațiilor cu privire la venituri și proprietate; 3) colaboratorul Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupție. La fel, reprezentanții unor organe abilitate cu funcții de control de stat pot să evolueze ca subiecți ai infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.330¹ CP RM.

S.Brînza consideră că se va aplica nu alin.(3) art.330¹ CP RM, dar alin.(2) art.315 „Divulgarea datelor urmăririi penale” din Codul penal, dacă informațiile din declarațiile cu privire la venituri și proprietate, în calitate de date ale urmăririi penale, în ambianța urmăririi penale sau în legătură cu aceasta, vor fi divulgate de către persoana care efectuează urmărirea penală sau de către persoana abilitată cu controlul asupra desfășurării urmăririi penale, dacă această acțiune a cauzat daune morale sau materiale martorului, părții vătămate sau reprezentanților acestora ori dacă l-a făcut pe vinovat să se eschiveze de la răspundere. În legătură cu aceasta, criteriul principal de delimitare a infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.330¹ CP RM de infracțiunea prevăzută la alin.(2) art.315 CP RM rezidă în sfera de competență diferită pe care o au subiecții celor două fapte infracționale: 1) efectuarea urmăririi penale sau a controlului asupra desfășurării urmăririi penale (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.315 CP RM); 2) îndeplinirea atribuțiilor de serviciu în privința declarațiilor cu privire la venituri și proprietate ori exercitarea controlului acestor declarații (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.330¹ CP RM). Dacă aceeași persoană cumulează ambele competențe, se va lua în considerare un criteriu subsidiar de delimitare: informațiile corespunzătoare au fost date publicității în legătură sau nu cu urmărirea penală? Dacă informațiile au fost date publicității ulterior începerii urmăririi penale și în legătură cu aceasta, se va aplica alin.(2) art.315 CP RM. În caz contrar, se va aplica alin.(3) art.330¹ CP RM.

Precizăm că, în cea mai mare parte, aceste viziuni asupra subiectului infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.330¹ CP RM și-au pierdut actualitatea, din cauza modificării considerabile a reglementărilor extrapenale la care face trimitere această normă penală. Totuși, în ce privește disocierea subiectului infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.330¹ CP RM de subiectul infracțiunii specificate la alin.(2) art.315 CP RM, analiza efectuată de S.Brînza rămâne utilă.

Tot din 2008 datează o altă lucrare, al cărei autor este *I.Nastas* [5].

Autorul consideră că persoana poate fi recunoscută în calitate de subiect special al infracțiunii de corupere pasivă (art.324 CP RM) în cazul în care întrunește următoarele condiții: 1) fapta persoanei în cauză trebuie să atenteze asupra unui obiect special protejat de norma penală, și anume: asupra relațiilor sociale referitoare la activitatea normală și într-un cadru legal a entităților publice cărora li se aduce atingere prin comiterea faptelor de corupție; 2) persoana dată urmează să fie inclusă în sfera relațiilor sociale protejate în baza unui act juridic al organului competent, adică în prezența unui act legal de investire a subiectului în funcție; 3) atribuțiile funcționale ale acesteia trebuie să fie stabilite în baza unui act juridic; 4) persoana în cauză trebuie să aibă capacitatea și posibilitatea reală de a exercita anumite funcții.

În particular, atrage atenția demersul autorului privind stabilirea corelației între subiectul infracțiunii de corupere pasivă și obiectul juridic special al acestei infracțiuni. În legătură cu aceasta, *I.Nastas* afirmă că o condiție primordială pentru recunoașterea persoanei în calitate de subiect al infracțiunii de corupere pasivă o constituie includerea acesteia în sfera relațiilor sociale protejate în baza unui act juridic al autorității publice, ceea ce înseamnă că relațiile speciale necesită participanți speciali la aceste relații. Acești participanți constituie doar o anumită categorie de persoane care dau dovadă de aptitudini corespunzătoare și, drept consecință, spre deosebire de subiectul general, pot participa la relațiile sociale speciale. Însuși faptul aflării formale a unei persoane în sfera unor relații sociale speciale încă nu înseamnă că, în cazul în care se vor comite unele încălcări, această persoană va putea fi trasă la răspundere penală. Dacă se va stabili că persoana a fost inclusă în aria de acțiune a unor relații speciale de către un organ incompetent sau cu încălcarea cerințelor și condițiilor înaintate de actul normativ, atunci această persoană nu va putea fi trasă la răspundere penală pentru lezarea obiectului special protejat. Din aceste considerente, actul juridic, în baza căruia persoana este inclusă în sistemul relațiilor speciale, trebuie să fie legal și întemeiat.

De asemenea, I.Nastas este de părere că, în vederea stabilirii calității de subiect al infracțiunii de corupere pasivă, este importantă identificarea momentului apariției și stingerii obligației persoanei cu funcție de răspundere. În mod obiectiv, obligația juridică specială, ce dă posibilitate de a acționa, apare din momentul intrării în vigoare a actului juridic prin care persoana este inclusă în sfera relațiilor sociale speciale, în care sunt stabilite atribuțiile funcționale. Totodată, în asemenea acte nu sunt indicate toate drepturile și obligațiile de care dispune persoana cu funcție de răspundere, acestea fiind completate, de regulă, prin intermediul actelor normative. Obligația juridică specială încetează de a mai produce efecte fie din momentul abrogării actului normativ care o prevedea, fie din momentul în care persoana cu funcție de răspundere este exclusă, în mod definitiv sau temporar, din sfera relațiilor sociale speciale.

Prezintă interes o altă lucrare a lui *I.Nastas* ce datează din 2009 [6].

Analizând definiția noțiunii de persoană cu funcție de răspundere din art.123 CP RM, autorul susține că pot fi distinse două categorii de subiecți care cad sub incidența acestei definiții. Prima categorie o formează persoanele cărora li se acordă permanent sau provizoriu (în entitățile indicate în art.123 CP RM), prin stipularea legii, prin numire, alegere sau în virtutea unei însărcinări, anumite drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor autorității publice. A doua categorie este formată din persoane cu anumite drepturi și obligații în vederea întreprinderii de acțiuni administrative de dispoziție sau organizatorico-economice.

Observăm că această clasificare diferă de cea propusă de I.Țurcan, reliefată mai sus, presupunând că persoanele cu anumite drepturi și obligații în vederea întreprinderii de acțiuni administrative de dispoziție, alături de persoanele cu anumite drepturi și obligații în vederea întreprinderii de acțiuni organizatorico-economice, constituie cele două categorii distincte de persoane cu funcție de răspundere.

În continuare, după analiza particularităților acestor două categorii de persoane cu funcție de răspundere, I.Nastas examinează coraportul dintre noțiunile „persoană cu funcție de răspundere” și „funcționar”: în art.330 CP RM, conceptul de funcționar public este cu mult mai restrâns decât cel de persoană cu funcție de răspundere, limitându-se la persoanele care au drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor autorității publice, fiind astfel exceptate persoanele care exercită funcții administrative de dispoziție ori organizatorico-economice; în cazul infracțiunii prevăzute la art.330 CP RM, funcționarul public este legat indispensabil de autoritatea publică, pe când persoana cu funcție de răspundere este persoana care activează într-o întreprindere, instituție, organizație de stat sau a administrației publice locale ori într-o subdiviziune a lor.

Ținem să remarcăm că, deoarece articolul 330 a fost exclus din Codul penal, analiza coraportului dintre cele două noțiuni, întreprinsă de I.Nastas, și-a pierdut, în cea mai mare parte, actualitatea. Această analiză poate fi luată în considerare doar în planul identificării coraportului dintre noțiunea „funcționar public” (ca parte a noțiunii „persoană publică” definite în alin.(2) art.123 CP RM) și noțiunea „persoană cu funcție de răspundere”, definită în alin.(1) art.123 CP RM.

La tema investigată se referă și articolul științific publicat în 2009, al cărui autor este *V.Moraru* [7].

Autorul consemnează că, în funcție de calitatea specială a subiectului infracțiunii, pot fi deosebite următoarele patru tipuri de infracțiuni de serviciu: 1) infracțiunile comise de către funcționarii publici; 2) infracțiunile comise de persoane cu funcție de răspundere; 3) infracțiunile comise de persoane care gestionează organizații comerciale, obștești sau alte organizații nestatale; 4) alte infracțiuni de serviciu. După relevarea distincțiilor dintre cele patru tipuri de infracțiuni de serviciu, *V.Moraru* supune analizei caracteristicile persoanei cu funcție de răspundere în sensul art.123 CP RM: exercitarea funcției puterii de stat; prezența funcției de stat; ierarhia serviciului de stat (public); exercitarea acțiunilor administrative de dispoziție ori organizatorico-economice; dreptul de a cere, în limitele competenței sale de serviciu, îndeplinirea unor obligații și de a lua decizii obligatorii pentru executarea acestora de către cetățeni și organizații; săvârșirea de către persoana cu funcție de răspundere a acțiunilor cu efecte juridice.

Considerăm că ultima dintre caracteristicile enumerate mai sus este una definitorie în vederea perceperii esenței juridice a noțiunii de persoană cu funcție de răspundere în sensul art.123 CP RM. Această caracteristică este relevantă sub aspectul delimitării noțiunii de persoană publică (în sensul alin.(2) art.123 CP RM) și noțiunii de persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală (în sensul art.124 CP RM), pe de o parte, de noțiunea de persoană care exercită funcții pur profesionale sau tehnice, pe de altă parte.

Sub acest aspect, este importantă următoarea opinie exprimată de *V.Moraru*: acțiunile cu caracter juridic ale persoanelor cu funcție de răspundere stabilesc sau modifică regulile de conduită, impun anumite obligații

participanților la raporturile de serviciu, acordă anumite drepturi pentru soluționarea obiectivelor concrete. Exercițând atribuțiile sale de serviciu, persoana cu funcție de răspundere participă la raporturile juridice nu din nume propriu, dar din numele statului. În această postură, persoana cu funcție de răspundere poate emite hotărâri cu caracter obligatoriu, poate controla îndeplinirea lor, iar, la nevoie, poate impune realizarea acestora.

O altă publicație științifică consemnabilă este cea aparținând lui D.-L. Melinte, care datează din 2010 [8].

Autorul demonstrează că, în sensul dreptului penal, pentru existența calității de funcționar public nu are relevanță titlul însărcinării și nici modalitatea învestirii (alegere, numire, repartizare). Este suficient ca subiectul infracțiunii să exercite o însărcinare în serviciul unei autorități publice, instituții publice sau al altei persoane juridice de interes public.

Pentru studiul de față este utilă și explicația oferită pe marginea noțiunii „persoană care exercită un serviciu de interes public”, luând în considerare că, potrivit alin.(2) art.123 CP RM, una dintre categoriile de persoane publice este cea a persoanelor autorizate sau investite de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public. În acest plan, D.-L. Melinte susține că prin „persoană care exercită un serviciu de interes public” se înțelege orice persoană particulară care exercită o profesie de interes public, pentru care este necesară o abilitare specială a autorităților publice și care este supusă controlului acestora. Printre astfel de persoane sunt numite: membrul consiliului de administrație al unei societăți comerciale, indiferent de natura capitalului de administrație, sau al unei unități cooperatiste; persoana care deține o funcție de conducere într-un partid, într-o formațiune politică sau într-un sindicat, într-o organizație patronală ori într-o societate fără scop lucrativ, asociație sau fundație.

În 2011 a apărut de sub tipar lucrarea al cărei autor este I.Țurcan [9].

Printre altele, acest autor opinează: „O persoană particulară nu poate să săvârșească coruperea pasivă. Chiar dacă persoana particulară ia remunerația ilicită împreună cu o persoană cu funcție de răspundere, nu putem afirma că această persoană particulară execută latura obiectivă a infracțiunii specificate la art.324 CP RM. O persoană particulară poate doar să contribuie la executarea laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art.324 CP RM. Să contribuie pe calea complicității, organizării sau instigării la coruperea pasivă. O persoană particulară nu poate să săvârșească coruperea pasivă, pentru că nu poate fi coruptă”.

Această opinie ne ajută să ajungem la următoarea concluzie: subiect al infracțiunii, în general, și subiect special al infracțiunii, în special, nu poate fi considerată persoana care contribuie la săvârșirea infracțiunii în calitate de complice, instigator sau organizator. O asemenea persoană îndeplinește rolul de participant secundar la săvârșirea infracțiunii. Ea trebuie să îndeplinească condițiile generale pentru existența subiectului infracțiunii, condiții specificate în art.21 CP RM. În același timp, participantul secundar la săvârșirea infracțiunii poate să nu posede calitățile speciale cerute de articolul din Partea Specială a Codului penal pentru infracțiunea la a cărei săvârșire participă (iar, chiar dacă le posedă, nu poate săvârși infracțiunea prevăzută de acel articol, nu poate executa latura obiectivă a infracțiunii prevăzute de acel articol). Întrucât nu posedă necesarmente toate calitățile – generale și speciale – cerute de lege, participantul secundar la săvârșirea infracțiunii nu este subiect al infracțiunii. Drept urmare, o persoană particulară nu poate fi coruptă, nu poate abuza de putere sau de serviciu, nu poate săvârși exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu, nu poate comite neglijență în serviciu etc. Excepție de la această regulă o constituie ipoteza în care infracțiunea cu subiect special îndeplinește cumulativ următoarele două condiții: 1) este o infracțiune complexă; 2) se caracterizează prin aceea că o parte a laturii ei obiective poate fi executată de o persoană care nu este subiect special.

Un interes mai pronunțat prezintă alte idei aparținând lui I.Țurcan, care, între timp, și-au găsit implementare în legislația Republicii Moldova.

Astfel, de exemplu, I.Țurcan susține că funcționar internațional trebuie considerată persoana recrutată de către o organizație internațională guvernamentală, persoana care exercită în mod permanent și durabil o funcție în serviciul acesteia și care este supusă unui regim juridic stabilit de organizația internațională. Autorul concretizează, just, că, *stricto sensu*, funcționarul internațional este persoana care exercită o funcție într-o organizație internațională și nu o meserie, ceea ce exclude, în principiu, personalul de execuție sau de serviciu. Noțiunea de agent internațional este mai largă decât noțiunea de funcționar internațional, incluzând și alte categorii de funcționari: parlamentarii internaționali și membrii adunărilor consultative; membrii forțelor de menținere a păcii; experți și tehnicieni; consilieri și consultanți; reprezentanți; mediatori; arbitri și judecători ai tribunalelor internaționale.

Ținând cont de angajamentele internaționale asumate de Republica Moldova, I.Țurcan consideră oportună completarea Codului penal cu norme care ar reglementa răspunderea penală a agenților publici străini și a

persoanelor publice străine pentru faptele de corupție, propunând ca, la art.324 și 325 CP RM, cuvintele „persoanei cu funcție de răspundere” să fie urmate de cuvintele „ori a agentului public străin” și „a unui arbitru sau jurat străin”.

Nu mai puțin importante sunt reflecțiile autorului asupra calității de persoană cu funcție de răspundere: în legislație nu este prevăzută lista exhaustivă a persoanelor care sunt considerate persoane cu funcție de răspundere. Prin urmare, la examinarea unor cauze penale concrete, instanțele judecătorești urmează să analizeze cercul îndatoririlor de serviciu ale persoanei trase la răspundere penală. Uneori, unele și aceleași persoane pot îndeplini acțiuni de ordin organizatorico-economic sau administrativ de dispoziție și, concomitent cu ele, acțiuni de ordin profesional sau tehnic. Nu sunt subiecți ai infracțiunilor săvârșite de persoane cu funcție de răspundere lucrătorii întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor de stat, care exercită funcții pur profesionale sau tehnice. Dacă concomitent cu îndeplinirea acestor funcții, aceștia sunt investiți cu funcții de ordin administrativ de dispoziție sau organizatorico-economic, ei sunt considerați persoane cu funcție de răspundere (de exemplu, medicul, pentru remunerare ilicită în legătură cu eliberarea certificatului medical, participă în calitate de membru al Consiliului de expertiză medicală a vitalității sau medico-militară; profesorii instituțiilor de învățământ, pentru remunerare ilicită, participă la exercitarea funcțiilor lor ca membri ai comisiilor de examinare sau de calificare etc.).

Sprijinindu-ne pe această concepție, putem argumenta că cei care fac parte din personalul administrativ-tehnic (personalul tehnic; personalul care desfășoară activități auxiliare) nu pot fi considerați persoane publice în sensul dispoziției de la alin.(2) art.123 CP RM. De asemenea, vom demonstra că nu poate fi producătoare de efecte juridice (adică, nu poate da naștere, modifica sau stinge raporturi juridice) exercitarea de funcții pur profesionale de către medici, pedagogi și alte asemenea persoane. Executând obligațiunile de natură profesională, astfel de persoane nu au cum să apară în postura de persoană publică. Numai în cazul în care, în prezența anumitor circumstanțe, medicii, pedagogii sau alte asemenea persoane ajung să exercite funcții producătoare de efecte juridice (de exemplu, să acorde drepturi sau să elibereze de obligații), activitatea „subadministrativă” a medicilor, pedagogilor etc. se poate transforma într-o activitate administrativă. În acest caz, astfel de persoane pot evolua în calitate de subiecți ai infracțiunilor prevăzute la art.324, 327-329 și 332 CP RM.

În alt context, menționăm că, până la intrarea în vigoare a amendamentelor din 02.12.2011, subiect al infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.335 CP RM era considerat, inclusiv, notarul. Prin operarea amendamentelor respective, din art.335 CP RM a fost eliminată contradicția semnalată la momentul respectiv de I.Țurcan, constând în aceea că, potrivit alin.(2) art.335 CP RM, notarul era considerat persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau o altă organizație nestatală; totodată, conform legislației extrapenale, acesta era considerat persoană cu funcție de răspundere. Accentuăm că, în contextul legislației în vigoare, inclusiv în contextul legii penale, nu mai există nicio îndoială că notarul (ca și celelalte persoane care prestează servicii notariale) sunt persoane publice în sensul alin.(2) art.123 CP RM. De aceea, persoanele, care prestează servicii notariale, trebuie considerate subiecți ai infracțiunilor prevăzute la art.324, 327-329 și 332 CP RM, nu subiecți ai infracțiunilor prevăzute la art.333 și 335 CP RM.

Într-un context adiacent, este cazul să consemnăm că, până la intrarea în vigoare a Legii pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 18.12.2008 [10], subiect al infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.335 CP RM era considerat, inclusiv, avocatul. În contextul legislației în vigoare, inclusiv în contextul legii penale, avocatul este o persoană publică, în sensul alin.(2) art.123 CP RM. De aceea, avocatul trebuie considerat subiect al infracțiunilor prevăzute la art.324, 327-329 și 332 CP RM, nu subiect al infracțiunilor prevăzute la art.333 și 335 CP RM. Din această cauză, nu mai corespunde legii penale în vigoare opinia aparținând lui I.Țurcan, conform căreia avocatul este o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau o altă organizație nestatală. O asemenea opinie a fost valabilă până la intrarea în vigoare a amendamentelor din 02.12.2011.

Dintr-o altă perspectivă, ne vom referi la lucrarea elaborată în 2011 de către *S.Brînza și V.Stati* [11].

De exemplu, privitor la subiectul infracțiunii specificate la art.330 CP RM, autorii afirmă că este vorba de funcționarul care reprezintă oricare persoană de drept public, în primul rând, autoritatea publică. Aceasta reprezintă o persoană de drept public care acționează în regim de putere publică. Însă, nu doar funcționarul public care reprezintă autoritatea publică poate fi subiect al infracțiunii prevăzute la art.330 CP RM. De asemenea, subiect al infracțiunii analizate poate fi funcționarul public care activează în cadrul unei instituții, întreprinderi sau organizații de stat. Deși art.330 CP RM nu mai este în vigoare, considerăm că aceste precizări sunt rele-

vante sub aspectul specificării statutului juridic al funcționarului public, reprezentând categoria de bază a persoanelor publice în sensul alin.(2) art.123 CP RM.

Din aceeași perspectivă, este valoroasă aserțiunea lui S.Brînza și V.Stati, potrivit căreia nu pot fi considerați funcționari publici lucrătorii întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor de stat care exercită funcții pur profesionale sau tehnice (de exemplu, medicii, pedagogii etc.).

În contextul analizei noțiunii „persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală”, este edificată examinarea de către cei doi autori a condițiilor pe care trebuie să le îndeplinească factorul de decizie desemnat prin această noțiune: 1) este o persoană careia i se acordă drepturi și obligații într-o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală ori într-o subdiviziune a acestora; 2) aceste drepturi și obligații i se acordă permanent sau provizoriu, prin numire, alegere sau în virtutea unei însărcinări; 3) aceste drepturi și obligații i se acordă în vederea exercitării funcțiilor sau acțiunilor administrative de dispoziție ori organizatorico-economice.

Este întemeiată afirmația acestor autori că, pentru aplicarea răspunderii în baza art.333 CP RM, nu contează dacă organizația comercială, obștească sau altă organizație nestatală, în cadrul căreia activează făptuitorul, are un scop lucrativ (comercial) sau un scop nelucrativ (necomercial), nici dacă are statutul de persoană juridică sau de persoană fizică. În ce ne privește, considerăm că asemenea circumstanțe pot fi luate în considerare doar la individualizarea pedepsei.

Aidoma lui I.Țurcan, cei doi autori consemnează, pe bună dreptate, că pentru recunoașterea unei sau altei categorii de persoane ca fiind persoane care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală are importanță caracterul acțiunilor pe care acestea le îndeplinesc. Or, uneori, aceleași persoane pot îndeplini nu doar acțiuni organizatorico-economice sau acțiuni administrative de dispoziție, dar și acțiuni de ordin profesional sau tehnic. De aceea, pentru a afirma prezența unei infracțiuni comise de o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, este decisiv să stabilim că, într-un caz concret, făptuitorul a întreprins tocmai acțiuni organizatorico-economice sau acțiuni administrative de dispoziție, nu însă acțiuni de ordin profesional sau tehnic.

O altă publicație științifică în materie este cea elaborată de *C.Timofei*, datând din anul 2012 [12].

De menționat că interesul nostru față de această lucrare este unul tangențial, luând în considerare că ea se referă la infracțiunile de trafic de influență și de cumpărare de influență (art.326 CP RM). Or, în contextul acestor infracțiuni, persoana publică, persoana cu funcție de demnitate publică, persoana publică străină sau funcționarul internațional îndeplinesc nu rolul de subiect al infracțiunii, dar rolul de factor de decizie asupra căruia traficantul de influență are influență sau susține că are influență.

Totuși, în planul dreptului comparat, este util să aflăm că, de exemplu, în Codul penal al României din 2009 [13] se utilizează noțiunea generică de funcționar public, nu noțiunile de persoană publică, persoană cu funcție de demnitate publică, persoană publică străină, funcționar internațional. Autorul explică de ce noțiunea de funcționar public, în sensul Codului penal al României din 2009, este generică sub aspect semantic față de noțiunile definite în art.123 și 123¹ CP RM: potrivit art.175 CP Rom din 2009, funcționar public este persoana care, cu titlu permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație: a) exercită atribuții și responsabilități, stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor puterii legislative, executive sau judecătorești; b) exercită o funcție de demnitate publică sau o funcție publică de orice natură; c) exercită, singură sau împreună cu alte persoane, în cadrul unei regii autonome, al altui operator economic sau al unei persoane juridice cu capital integral sau majoritar de stat ori al unei persoane juridice declarate ca fiind de utilitate publică, atribuții legate de realizarea obiectului de activitate al acesteia; de asemenea, este considerată funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost investită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public. Totodată, la art.294 „Fapte săvârșite de către funcționari străini sau în legătură cu aceștia” din Codul penal al României din 2009 se consemnează că prevederile Capitolului I „Infracțiuni de corupție” din Titlul V „Infracțiuni de corupție și de serviciu” al Părții Speciale a Codului penal al României din 2009 se aplică în privința următoarelor persoane, dacă, prin tratatele internaționale la care România este parte, nu se dispune altfel: a) funcționarilor sau persoanelor care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori altor persoane care exercită atribuții similare în cadrul unei organizații publice internaționale la care România este parte; b) membrilor adunărilor parlamentare ale organizațiilor internaționale la care România este parte; c) funcționarilor sau persoanelor care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de

muncă ori altor persoane care exercită atribuții similare în cadrul Comunităților Europene; d) persoanelor care exercită funcții juridice în cadrul instanțelor internaționale, a căror competență este acceptată de România, precum și funcționarilor de la grefele acestor instanțe; e) funcționarilor unui stat străin; f) membrilor adunărilor parlamentare sau administrative ale unui stat străin.

Luând în considerare aceste idei, menționăm că în Codul penal al României din 2009 se definește noțiunea generică de funcționar străin, avându-se în vedere cele două ipostaze consemnate în alin.(1) și (2) art.123¹ CP RM. De asemenea, consemnăm că definiția de funcționar internațional din alin.(2) art.123¹ CP RM conține mai multe elemente ale definiției similare din Codul penal al României din 2009. Totuși, în definiția din alin.(1) art.123¹ CP RM, spre deosebire de definiția similară din Codul penal al României din 2009, se menționează despre organizațiile supranaționale în general, nu doar despre Comunitățile Europene.

Din 2015 datează lucrarea elaborată de S.Brînza și V.Stati [14].

Printre altele, din lectura acestei lucrări aflăm că subiectul infracțiunilor prevăzute în Capitolul XV al Părții Speciale a Codului penal este persoana fizică responsabilă care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani. Persoana juridică (cu excepția autorității publice) este subiect al infracțiunilor prevăzute la art.325 și 326 CP RM.

Nu toate infracțiunile incluse în Capitolul XV al Părții Speciale a Codului penal sunt comise de către un subiect special. Astfel, nu se cere o calitate specială pentru subiectul infracțiunilor specificate la art.325 și alin.(1¹) art.326 CP RM. Celelalte infracțiuni prevăzute în Capitolul XV al Părții Speciale a Codului penal pot fi săvârșite doar de un subiect special: persoana publică (în ipoteza infracțiunilor prevăzute la alin.(1) art.327, alin.(1) art.328, alin.(1) art.329 și alin.(1) art.332 CP RM); persoana cu funcție de răspundere sau persoana publică (în situația infracțiunii specificate la alin.(1) art.330² CP RM); persoana publică sau persoana publică străină (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.324 CP RM); funcționarul internațional (în ipoteza infracțiunii specificate la lit.a¹) alin.(2) art.324 CP RM); persoana cu funcție de demnitate publică (în situația infracțiunilor prevăzute la lit.a) alin.(3) art.324, lit.b) alin.(2) art.327, lit.b) alin.(3) art.328, alin.(2) art.330² și lit.b) alin.(2) art.332 CP RM); persoana care are influență sau care susține că are influență asupra unei persoane publice, persoane cu funcție de demnitate publică, persoane publice străine sau a unui funcționar internațional (în cazul infracțiunii specificate la alin.(1) art.326 CP RM); persoana căreia informațiile din declarația cu privire la venituri și proprietate i-au devenit cunoscute în procesul îndeplinirii atribuțiilor de serviciu sau al exercitării controlului (în ipoteza infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.330¹ CP RM).

Referitor la subiectul infracțiunilor prevăzute în Capitolul XV al Părții Speciale a Codului penal, S.Brînza și V.Stati menționează că acesta este persoana fizică responsabilă care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani. Persoana juridică (cu excepția autorității publice) poate fi subiect al infracțiunilor prevăzute la art.334 și 335¹ CP RM.

Cu excepția infracțiunilor specificate la art.334 CP RM, toate celelalte infracțiuni de corupție în sectorul privat au un subiect special: arbitrul ales sau numit să soluționeze prin arbitraj un litigiu; persoana care gestionează o organizație comercială, obștească ori o altă organizație nestatală; persoana care lucrează pentru o astfel de organizație; participantul la un eveniment sportiv sau la un eveniment de pariuri (art.333 CP RM); persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau o altă organizație nestatală; persoana care lucrează pentru o astfel de organizație (art.335); administratorul unei bănci (alin.(3) art.335 CP RM – (în ipoteza alternativă celei presupunând comiterea infracțiunii în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale); persoana abilitată cu întocmirea sau utilizarea unei facturi ori a oricărui alt document sau înscris contabil, ori cu contabilizarea unei plăți (art.335¹ CP RM).

În cadrul lucrării analizate, fiecare dintre calitățile speciale nominalizate mai sus este supusă unei examinări multispectuale.

Elementul de nouitate îl reprezintă analiza calității speciale a subiectului infracțiunilor specificate la art.330² „Îmbogățirea ilicită” din Codul penal. Astfel, se arată că persoana cu funcție de răspundere este acea persoană care îndeplinește următoarele trei condiții: 1) este o persoana căreia i se acordă drepturi și obligații într-o întreprindere, instituție, organizație de stat sau a administrației publice locale ori într-o subdiviziune a lor; 2) aceste drepturi și obligații i se acordă permanent sau provizoriu, prin stipularea legii, prin numire sau alegere, ori în virtutea unei însărcinări; 3) aceste drepturi și obligații i se acordă în vederea exercitării funcțiilor autorității publice sau a acțiunilor administrative de dispoziție ori a celor organizatorico-economice.

De asemenea, se explică: în calitate de persoană cu funcție de răspundere evoluează, după caz: a) persoana care exercită funcțiile autorității publice; b) persoana care, într-o întreprindere, instituție, organizație de stat

sau a administrației publice locale ori într-o subdiviziune a lor, exercită acțiuni administrative de dispoziție; c) persoana care, într-o întreprindere, instituție, organizație de stat sau a administrației publice locale ori într-o subdiviziune a lor, exercită acțiuni de ordin organizatorico-economic.

Deschizând parantezele, S.Brînza și V.Stati afirmă că, pentru recunoașterea unei sau altei categorii de persoane ca fiind persoane cu funcție de răspundere, are importanță caracterul acțiunilor pe care acestea le îndeplinesc. Or, uneori, aceleași persoane pot îndeplini funcțiile autorității sau acțiuni de ordin organizatorico-economic ori acțiuni administrative de dispoziție, dar și acțiuni de ordin profesional sau tehnic. De aceea, pentru a atesta calitatea de persoană cu funcție de răspundere, este decisiv să stabilim că, într-un caz concret, făptuitorul a exercitat tocmai funcțiile autorității sau a întreprins tocmai acțiuni de ordin organizatorico-economic sau acțiuni administrative de dispoziție, și nu acțiuni de ordin profesional sau tehnic.

În altă ordine de idei, cei doi autori împărtășesc poziția noastră, conform căreia noțiunea „persoană cu funcție de răspundere”, definită în alin.(1) art.123 CP RM, și noțiunea „persoană publică”, definită în alin.(2) art.123 CP RM, se află într-o relație de tip „parte-întreg”. Or, așa cum e concepută în alin.(2) art.123 CP RM, noțiunea „persoană publică” este într-atât de cuprinzătoare, încât nu considerăm că există vreun exemplu când persoana are statut de persoană cu funcție de răspundere, dar nu are statutul de persoană publică. Să nu uităm că în pct.27 al Raportului explicativ la Convenția penală a Consiliului Europei privind corupția [15] se explică: „Definind noțiunea „agent public”, autorii proiectului Convenției penale a Consiliului Europei privind corupția au urmărit să acopere toate categoriile posibile de agenți publici, în scopul de a evita, pe cât posibil, lacunele în incriminarea actelor de corupție în sectorul public”. Considerăm că, în mod similar, în cazul definirii noțiunii „persoană publică” din alin.(2) art.123 CP RM, intenția legiuitorului moldovean a fost cea de a acoperi toate categoriile posibile de funcționari publici și de persoane asimilate funcționarilor publici, în scopul de a evita, pe cât posibil, lacunele în incriminarea faptelor prevăzute la art.324, 327-329 și 332 CP RM.

Din această perspectivă, S.Brînza și V.Stati își exprimă just nedumerirea: nu este clar de ce legiuitorul a recurs la utilizarea ambelor noțiuni – „persoană cu funcție de răspundere” și „persoană publică” – în dispoziția de la alin.(1) art.330² CP RM; era suficientă folosirea doar a noțiunii „persoană publică”.

2. Analiza materialelor științifice publicate în alte state

Din anul 2002 datează lucrarea autorului *V.A. Volkolupova* [16].

În special, autorul este de părere că în legislația penală și administrativă în vigoare a Federației Ruse definiția noțiunii de persoană cu funcție de răspundere este una restrictivă. Însă, se profilează tot mai mult tendința de a se reveni la definirea clasică a noțiunii în cauză, în spiritul abordării tradiționale a acesteia în majoritatea statelor. O asemenea reevaluare a înțelesului noțiunii de persoană cu funcție de răspundere este imperioasă, întrucât definiția acesteia nu mai satisface necesitățile obiective ale practicii de aplicare a legii penale. În plus, definiția noțiunii de persoană cu funcție de răspundere din legea penală a Federației Ruse este într-atât de largă, încât nu exclude posibilitatea de interpretare extensivă a noțiunii date, aplicându-se în raport cu profesorii, medicii, casierii etc.

Este cazul de menționat că o problemă similară se atestă în ipoteza definirii în alin.(1) art.123 CP RM a noțiunii de persoană cu funcție de răspundere. Sesizând paralelismul noțiunilor „persoană cu funcție de răspundere” și „persoană publică”, admis în cadrul legii penale a Republicii Moldova, paralelism care nu face decât să îngheuneze interpretarea și aplicarea corectă a legii penale, recomandăm eliminarea din art.123 CP RM a alineatului (1). În afară de aceasta, propunem substituirea sintagmei „persoană cu funcție de răspundere” prin sintagma „persoană publică” în următoarele norme ale Codului penal: lit.b) art.122; alin.(1) art.123; art.134⁵; lit.e) alin.(2) art.165; lit.a) art.176; art.180; alin.(1) art.183; lit.a) alin.(1) art.184; lit.c) alin.(3) art.206; alin.(1) art.225; alin.(1) art.226; lit.c) alin.(5) art.248; alin.(1) art.257; art.265; alin.(1) art.309¹; alin.(1) art.311; alin.(2) art.318; alin.(2) art.320; alin.(3) art.347; alin.(1) și (1¹) art.349; alin.(1) art.370; alin.(1) art.378.

N.V. Bugaevskaia este autorul unei lucrări ce datează din 2003 [17].

Printre altele, autorul conchide că persoana cu funcție de răspundere, în ipoteza în care este reprezentant al autorității publice, trebuie să întrunească următoarele trăsături: 1) să exercite funcțiile autorității publice, al căror conținut îl formează delegarea de către stat persoanei în cauză a facultății de a întreprinde acțiuni care sunt producătoare de efecte juridice în raport cu toți cetățenii sau în raport cu majoritatea cetățenilor (sau, cel puțin, în raport cu un singur cetățean); 2) să-și realizeze competența în sferile de activitate legislativă, executivă sau judecătorească; 3) să aibă atribuții care să fie opozabile în raport cu persoanele care nu-i sunt subalterne.

Aceste caracteristici ne ajută să percepem mai bine esența juridică a statutului funcționarilor publici (priviți drept categorie a persoanelor publice în sensul alin.(2) art.123 CP RM), atunci când aceștia își desfășoară activitatea în cadrul unor autorități publice.

Aceleași conotații le au explicațiile lui N.V. Bugaevskaia în legătură cu delimitarea noțiunii de persoană cu funcție de răspundere în raport cu alte noțiuni, având în vedere că numai o persoană cu funcție de răspundere poate îndeplini acțiuni relevante sub aspect juridic. Tocmai în rezultatul acestor acțiuni participării la raporturile juridice obțin sau pierd drepturi ori obligații, aceasta influențând statutul lor juridic. Astfel, aspectul dinamic al impactului, pe care îl au acțiunile relevante sub aspect juridic ale persoanelor cu funcție de răspundere, se exprimă în transformarea relațiilor sociale volitive care apar în temeiul unor norme de drept. La rândul său, aspectul static al impactului, pe care îl au acțiunile relevante sub aspect juridic ale persoanelor cu funcție de răspundere, se exprimă în modificarea situației stabilite juridicește a persoanei în societate.

Concepția dată înlesnește argumentarea punctului nostru de vedere, conform căruia nu poate fi producătoare de efecte juridice exercitarea de funcții pur profesionale de către medici, pedagogi, casieri și alte asemenea persoane. Executând obligațiunile de natură profesională, astfel de persoane nu au cum să apară în postura de persoană publică.

Următoarea publicație, la care ne vom referi, este articolul științific al lui *I.Brad* ce datează din anul 2004 [18].

Autorul critică utilizarea de către legiuitorul român a unei terminologii ambigue, imprecis conturate, susceptibile de diverse înțelesuri. În particular, *I.Brad* se referă la intersecția înțelesurilor pe care le au noțiunile „funcție publică”, „demnitate publică”, „funcție de demnitate publică”, „funcție publică de autoritate”, „funcție de autoritate publică”. Autorul susține că prevederile legislației române actuale privind funcțiile publice de autoritate sunt deficitare. Principalele carențe pe care le semnalează *I.Brad* sunt: lipsa unei definiții a noțiunii de funcție publică de autoritate; imposibilitatea determinării sferei complete a acestei noțiuni, cauza fiind caracterul ambiguu al mai multor texte legislative; sfera proprie a noțiunii de funcție publică de autoritate extrem de redusă.

În rezultatul investigației sale *I.Brad* ajunge la concluzia că noțiunea de funcție publică în sens larg cuprinde următoarele categorii: funcție de demnitate publică; funcție publică de autoritate; funcție publică în sens restrâns. Această opinie vine în consonanță cu punctul nostru de vedere: în contextul legislației Republicii Moldova, inclusiv în contextul legii penale a Republicii Moldova, noțiunea „persoană cu funcție de demnitate publică” și noțiunea „funcționar public” se află într-o relație de tip „parte-întreg”. În aceste împrejurări, noțiunile „persoană cu funcție de demnitate publică” și „persoană publică” se intersectează, au domenii de incidență care se intercalează.

În altă ordine de idei, luăm în vizor teza de doctor în drept susținută în 2005 de către *M.N. Haciaturian* [19].

În special, prezintă interes poziția autorului vizavi de posibilitatea evoluării medicului în calitate de subiect al infracțiunilor de serviciu: în vederea stabilirii acestei posibilități, este necesară identificarea statutului juridic al medicului, întrucât numai determinarea drepturilor și obligațiilor acestuia poate oferi răspuns la întrebarea: este oare acesta o persoană cu funcție de răspundere sau o persoană care exercită doar funcții profesionale? Atunci când medicului i se acordă dreptul să exercite exclusiv funcții profesionale, acesta nu poate fi considerat persoană cu funcție de răspundere. Dimpotrivă, în cazul în care medicul exercită funcții administrative de dispoziție ori organizatorico-economice, se poate susține că acesta este o persoană cu funcție de răspundere.

Totodată, *M.N. Haciaturian* este de părere că profesorul, care doar evaluează profesional cunoștințele studenților în timpul examenelor curente, nu poate exercita funcții administrative de dispoziție (legate de susținerea repetată a examenului, de transferul studentului, de exmatricularea acestuia etc.). În opinia autorului, profesorul poate fi considerat persoană cu funcție de răspundere numai atunci când este membru al unei comisii de stat de calificare sau de atestare.

Nu putem fi de acord cu această opinie a lui *M.N. Haciaturian*, alăturându-ne punctului de vedere exprimat de *I.Nastas*: „În pofida faptului că primirea examenelor și colocviilor intră în atribuțiile de serviciu (profesionale), de decizia care va fi luată depinde producerea unor efecte juridice; astfel precum medicul, apreciind starea pacientului, eliberează în mod ilegal, contra plată, un certificat și, respectiv, este tras la răspundere pentru corupere pasivă, în mod similar trebuie calificată și fapta profesorului care apreciază cunoștințele studentului sau ale elevului sub influența unor avantaje necuvenite” [20].

În viziunea noastră, tocmai acțiunea profesorului, care apreciază la examen cunoștințele studentului și care semnează borderoul de examinare, este acea acțiune care dă naștere, modifică sau stinge un raport juridic. Acțiunea de susținere repetată a examenului, de transfer al studentului, de exmatriculare a acestuia etc. nu

este decât o continuare firească a acestei prime acțiuni, confirmând nașterea, modificarea sau stingerea aceluiași raport juridic. Considerăm că această ultimă acțiune are un caracter constatator, nu constitutiv. Acțiunea profesorului, care apreciază la examen cunoștințele studentului și care semnează borderoul de examinare, este cea având cu adevărat un caracter constitutiv.

Următoarea publicație, la care ne vom referi, este autoreferatul tezei de doctor susținute de *V.A. Lobârev* în anul 2005 [21].

În mod deosebit, suscită atenție critica autorului referitoare la conținutul art.318 din Codul penal al Federației Ruse [22]. Conform acestuia, reprezentant al autorității publice este persoana din cadrul unui organ de ordine publică sau al unui organ de control ori altă persoană cu funcție de răspundere căreia i-au fost delegate, în ordinea prevăzută de lege, atribuții de dispunere persoanelor care nu se află în dependență de serviciu față de aceasta.

V.A. Lobârev menționează că, utilizând în această definiție sintagma „organ de ordine publică sau organ de control”, legiuitorul rus nu a luat în calcul împrejurarea că sintagma respectivă nu-și găsește o interpretare oficială în legislație. De asemenea, autorul susține că extinderea noțiunii de reprezentant al autorității publice (privit ca una dintre posturile în care se află o persoană cu funcție de răspundere) asupra tuturor persoanelor din cadrul unui organ de ordine publică sau al unui organ de control ar fi una exagerată.

Prin prisma acestei constatări, remarcăm că sintagma „funcționar public cu statut special”, utilizată în alin.(2) art.123 CP RM, nu întotdeauna desemnează un funcționar public în sensul strict al legii. În realitate, în unele cazuri, această sintagmă se referă la persoane care se asimilează unui funcționar public și care dețin grade speciale sau militare. Considerăm că este cu totul impropriu a utiliza sintagma „funcționar public cu statut special”, de exemplu, în raport cu: soldatul serviciului intern; ostașul serviciului de salvare; ostașul de justiție etc. În același timp, nu putem ignora nici faptul că, pentru definirea noțiunii „funcționar public cu statut special”, legiuitorul utilizează definiția „persoană care deține grade speciale sau militare”, fără a face vreo diferențiere a respectivelor grade. Deci, persoană publică se consideră: atât soldatul serviciului intern, cât și general-colonelul serviciului intern; atât ostașul serviciului de salvare, cât și general-maiorul serviciului de salvare; atât ostașul de justiție, cât și general-maiorul de justiție etc. În afară de persoanele care dețin grade speciale sau militare, considerăm că mai pot fi asimilate funcționarilor publici persoanele făcând parte din alte categorii specificate în alin.(2) art.123 CP RM: angajatul autorităților publice autonome sau de reglementare, al întreprinderilor de stat sau municipale, al altor persoane juridice de drept public; angajatul din cabinetul persoanelor cu funcții de demnitate publică; persoana autorizată sau investită de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public.

În cele ce urmează vom acorda atenție autoreferatului tezei de doctor susținute de *R.L. Maximovici* în anul 2007 [23].

Autorul exprimă opinia că în Codul penal al Ucrainei [24] definiția noțiunii de persoană cu funcție de răspundere reflectă, în linii mari, adecvat conținutul acestei noțiuni. Cu toate acestea, unele aspecte ale definiției în cauză sunt examinate de către *R.L. Maximovici* într-o lumină critică.

De exemplu, autorul argumentează că acele persoane, care exercită funcțiile autorității publice, ar trebui să fie supuse unui regim sancționator mai aspru decât persoanele cu funcție de răspundere care exercită funcții administrative de dispoziție ori organizatorico-economice; noțiunea de reprezentant al autorității publice trebuie să fie o noțiune distinctă de noțiunea de persoană cu funcție de răspundere. De asemenea, în normele în care se incriminează faptele săvârșite în sfera relațiilor de serviciu, calitatea de reprezentant al autorității publice trebuie privită drept calitate a subiectului infracțiunii care îi agravează răspunderea.

O situație similară atestăm în Codul penal al Republicii Moldova. Ne referim la persoanele publice și la persoanele cu funcție de demnitate publică, desemnate de legiuitor în calitate de subiecți speciali ai unor infracțiuni. Totuși, în contextul legislației Republicii Moldova, inclusiv în contextul legii penale a Republicii Moldova, noțiunea „persoană cu funcție de demnitate publică” și noțiunea „funcționar public” se află într-o relație de tip „parte-întreg”. În aceste împrejurări, noțiunile „persoană cu funcție de demnitate publică” și „persoană publică” se intersectează, au domenii de incidență care se intercalează. Deci, această relație diferă de cea pe care *R.L. Maximovici* o propune să existe între noțiunile „reprezentant al autorității publice” și „persoane cu funcție de răspundere care exercită funcții administrative de dispoziție ori organizatorico-economice”.

De asemenea, autorul aduce argumente în sprijinul tezei că, în unele cazuri, reprezentant al autorității publice poate fi chiar o persoană care nu a atins vârsta de 18 ani. Invocând prevederile normelor de drept civil, *R.L. Maximovici* demonstrează că, începând cu vârsta de 16 ani, o persoană poate avea calitatea de

persoană cu funcție de răspundere în acele ipoteze când exercită funcțiile administrative de dispoziție ori organizatorico-economice.

Suscită interes și analiza particularităților unor categorii de persoane, a căror raportare la noțiunea de persoană cu funcție de răspundere provoacă polemici. În acest context, autorul argumentează că sunt persoane cu funcție de răspundere: notarii publici sau privați; membrii formațiunilor obștești de apărare a ordinii publice sau a frontierei de stat etc. Recunoaștem că o astfel de poziție ne-a determinat să formulăm concluzia că nu poate avea calitatea de persoană care gestionează organizația comercială, obștească sau altă organizație nestatală: notarul; auditorul; avocatul; reprezentantul statului în societățile comerciale cu cotă de participare a statului etc. Or, legiuitorul moldovean a raportat astfel de persoane la categoria de persoane autorizate sau investite de stat să presteze în numele acestuia servicii publice sau să îndeplinească activități de interes public (categorie reprezentând persoanele publice în sensul dispoziției de la alin.(2) art.123 CP RM).

În alt context, vom supune analizei autoreferatul tezei de doctor în drept susținute de S.S. Cerebedov în anul 2008 [25].

Obiectul investigației efectuate de acest autor îl constituie infracțiunea de abuz de serviciu, prevăzută la art.201 din Codul penal al Federației Ruse, infracțiune similară cu cea specificată la art.335 CP RM.

În rezultatul cercetării, S.S. Cerebedov conchide că reprezentanții statului, aflați în serviciul statului și numiți de acesta în organele de administrație a unei organizații comerciale, sunt persoane cu funcție de răspundere și trebuie să poarte răspundere în baza art.285 din Codul penal al Federației Ruse. Având în vedere această opinie, menționăm că, în acord cu prevederile legislației în vigoare a Republicii Moldova, reprezentantul statului în societățile comerciale cu cotă de participare a statului este o persoană publică, făcând parte din categoria de persoane autorizate sau investite de stat să îndeplinească activități de interes public. În acest context, nu este relevant că activitatea desfășurată de reprezentantul statului în societățile comerciale cu cotă de participare a statului constă în gestionarea unei organizații comerciale. Or, activitatea desfășurată de notar, auditor, avocat și alte asemenea persoane se exprimă la fel în gestionarea unei organizații nestatale. În cazul tuturor acestor persoane, importantă este nu entitatea în care acestea își desfășoară activitatea. Important este că statul a autorizat sau a investit aceste persoane să îndeplinească activități de interes public.

În același timp, S.S. Cerebedov consideră că administratorul arbitral trebuie considerat persoană care îndeplinește funcții de conducere într-o organizație comercială sau într-o altă asemenea organizație, sau într-o organizație necomercială care nu este nici autoritate de stat, nici autoritate a administrației publice locale, nici instituție de stat sau municipală (adică, trebuie considerat fie persoană care îndeplinește funcțiile unui organ executiv unipersonal sau funcțiile unui membru al unui consiliu de directori sau ale altui organ executiv colegial, fie persoană care, permanent, provizoriu sau în virtutea unei însărcinări speciale, îndeplinește funcții administrative de dispoziție ori organizatorico-economice în cadrul unor astfel de organizații).

O asemenea accepțiune este valabilă în contextul legii penale ruse, însă nu este relevantă în conjunctura legii penale a Republicii Moldova. Or, autorizarea sau investirea de stat în vederea desfășurării unor activități de interes public se poate face prin licențiere. Una dintre activitățile licențiate este cea de administrator al insolvenței. Drept urmare, în contextul legii penale a Republicii Moldova, administratorul insolvenței este o persoană publică în sensul alin.(2) art.123 CP RM. Din aceste considerente, administratorul insolvenței trebuie considerat subiect al infracțiunilor prevăzute la art.324, 327-329 și 332 CP RM, nu subiect al infracțiunilor prevăzute la art.333 și 335 CP RM.

În continuare, vom acorda atenție lucrării lui A.O. Sabău-Pop, care a apărut de sub tipar în 2008 [26].

Rețin atenția reflecțiile autorului asupra unor aspecte mai puțin cercetate ale statutului juridic al funcționarului public, aspecte relevabile sub aspect penal. Astfel, referindu-se la persoanele care exercită un serviciu de interes public, A.O. Sabău-Pop menționează că această calitate o primește orice persoană care exercită o profesie de interes public pentru care este necesară o abilitate specială, care să provină din partea autorităților publice și care să fie supusă controlului acestora. Această prezentare separată a noțiunii de persoană care exercită un serviciu de interes public are rolul de a clarifica mai bine sensul acesteia, răspunzând politicii penale a statului de a deosebi această persoană de funcționarul public propriu-zis, luând în considerare că liber-profesionistul nu se regăsește în organigrama autorităților publice, deși totuși exercită un serviciu de interes public. Acești liber-profesioniști au apărut în condițiile economiei de piață, având un statut specific situat între funcționarul public și cel privat.

De asemenea, autorul are dreptate atunci când susține că noțiunea de funcționar public urmează a fi deosebită de noțiunea de funcționar, aceasta din urmă referindu-se la persoana care exercită o însărcinare în serviciul

unei persoane juridice de drept privat. Raportată la coordonatele Părții Speciale a Codului penal al Republicii Moldova, această distincție dintre sectorul public și sectorul privat este respectată prin diferențierea faptelor incriminate în Capitolul XV „Infrațiuni contra bunei desfășurări a activității în sfera publică”, în raport cu faptele incriminate în Capitolul XVI „Infrațiuni de corupție în sectorul privat”.

La final, A.O. Sabău-Pop insistă asupra problematicii definirii aceleiași noțiuni din cadrul unui sistem de drept. În acest mod, autorul sugerează că noțiunile de funcționar, de funcționar public și de salariat, utilizate în legea penală română, nu corespund celor utilizate în ramura dreptului administrativ. Mai mult ca atât, acestea nu concordă cu definițiile reglementate de dreptul comunitar, fapt ce ar trebui îndreptat de către legiuitorul român într-o optică unică.

Drept notabil pentru investigația noastră considerăm articolul științific al cărui autor este C.Duvac, publicat în 2011 [27].

În primul rând, prezintă interes următoarea afirmație a acestui autor: „Activitatea (munca) pe care o desfășoară persoanele care exercită (dețin, ocupă) demnități publice are la bază un raport juridic de muncă deosebit de cel al salariatului, al funcționarului public, al militarului profesionist (de carieră)”. Se pare că acest punct de vedere diferă de cel exprimat de I.Brad, care consemnează că noțiunea de funcție publică în sens larg cuprinde următoarele categorii: funcție de demnitate publică; funcție publică de autoritate; funcție publică în sens restrâns [28].

Analizând aceste puncte de vedere discrepante și raportându-le la conjunctura legii penale a Republicii Moldova, considerăm că noțiunea „persoană cu funcție de demnitate publică” (definită în alin.(3) art.123 CP RM) și noțiunea „funcționar public” (utilizată în alin.(2) art.123 CP RM) se află într-o relație de tip „parte-întreg”. În aceste împrejurări, noțiunile „persoană cu funcție de demnitate publică” și „persoană publică” se intersectează, au domenii de incidență care se intercalează.

Prezintă interes și opinia lui C.Duvac cu privire la activitatea liber-profesioniștilor, activitate implicând o îmbinare a interesului public cu cel privat. Recunoaștem că această opinie a contribuit la formularea de către noi a următoarei concluzii: în sensul alin.(2) art.123 CP RM, sunt persoane autorizate sau investite de stat să îndeplinească activități de interes public: auditorul; avocatul; mandatarul autorizat etc. Nu este exclus să existe și alte persoane autorizate sau investite de stat să îndeplinească activități de interes public, persoane care să intre sub incidența noțiunii de la alin.(2) art.123 CP RM. Important este să existe o confirmare în textul unui act normativ că astfel de persoane îndeplinesc cumulativ următoarele două condiții: a) sunt autorizate sau investite de stat să-și desfășoare activitățile; b) aceste activități să fie în interes public.

Într-o altă ordine de idei, este de reținut lucrarea lui V.P. Kovalenko ce datează din 2011 [29].

Obiectul acestui studiu îl constituie modificările operate în legea penală ucraineană prin Legea Ucrainei din 07.04.2011 cu privire la introducerea modificărilor în unele acte legislative ale Ucrainei în legătură cu răspunderea pentru manifestările de comportament corupțional [30].

Conform acestei legi, a fost înăspriată răspunderea penală a persoanelor cu funcție de răspundere din cadrul autorităților publice, al întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor de stat, precum și al persoanelor juridice în al căror fond statutar cota statului fie depășește 50%, fie este de o asemenea natură încât permite statului să influențeze decisiv asupra activității economice a unei asemenea persoane juridice. În acest fel, a fost diferențiată răspunderea penală a persoanelor cu funcție de răspundere, reprezentând sectorul public, de răspunderea penală a celorlalte persoane cu funcție de răspundere (precizăm că în legea penală a Ucrainei nu există o noțiune de genul celei de la art.124 CP RM, persoană cu funcție de răspundere considerându-se chiar și persoana care gestionează o organizație care activează în sectorul privat).

Concentrându-și atenția asupra modificărilor legislative sus-menționate, V.P. Kovalenko menționează că, în rezultatul acestora, în Codul penal al Ucrainei au apărut două definiții ale noțiunii de persoană cu funcție de răspundere: 1) definiția *lato sensu*, aplicabilă de regulă, este cea formulată în pct.3, 4 art.18 din Codul penal al Ucrainei; 2) definiția *stricto sensu*, aplicabilă numai în contextul art.364, 365, 368, 368² și 369 din Codul penal al Ucrainei, este cea formulată în notele nr.1 și 2 la art.364 din Codul penal al Ucrainei. În același timp, autorul observă că aceste două definiții se află în concurență cu cea din Nota nr.1 la art.423 din Codul penal al Ucrainei, referitoare la noțiunea de persoană cu funcție de răspundere militară. În acest fel, amendamentele din 07.04.2011 nu au făcut decât să complice situația în planul identificării corecte a normei penale care să fie aplicabilă persoanei cu funcție de răspundere sau altei persoane.

Nu în ultimul rând, ne vom referi la lucrarea aparținând lui T.Sluška, apărută în 2011 [31].

Făcând o clasificare a persoanelor cu funcție de răspundere, în corespundere cu prevederile legii penale ucrainene, autorul deosebește: persoanele cu funcție de răspundere publice; persoanele cu funcție de răspundere private. Persoane cu funcție de răspundere publice sunt cele care răspund penal conform art.364, 365, 368, 368² și 369 din Codul penal al Ucrainei. Noțiunea de persoană cu funcție de răspundere publică este cea definită în notele nr.1 și 2 la art.364 din Codul penal al Ucrainei. În același timp, legiuitorul ucrainean nu definește noțiunea de persoană cu funcție de răspundere privată. Bazându-se pe definiția noțiunii de persoană cu funcție de răspundere, formulată în pct.3, 4 art.18 din Codul penal al Ucrainei, T.Sluțka consideră că persoană cu funcție de răspundere privată este fie persoana care, permanent sau provizoriu, ocupă funcții administrative de dispoziție ori organizatorico-economice într-o persoană juridică de drept privat, indiferent de forma juridică a acesteia, fie persoana care ocupă astfel de funcții în virtutea unei însărcinări din partea unui organ abilitat sau a unei persoane abilitate.

Reieșind din conținutul funcțiilor exercitate și caracterul obligațiilor executate, autorul deosebește: 1) persoane cu funcție de răspundere îndeplinind funcții ale autorității publice; 2) persoane cu funcție de răspundere îndeplinind funcții administrative de dispoziție; 3) persoane cu funcție de răspundere îndeplinind funcții organizatorico-economice. Nu putem să nu observăm că aceleași trei categorii de persoane cu funcție de răspundere sunt menționate implicit în alin.(1) art.123 CP RM.

Bibliografie:

1. CUȘNIR, V. *Corupția: reglementări de drept, activități de prevenire și combatere. Partea I*. Chișinău: Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”, 1999.
2. Вештиле Советулуй Супрем ал РСС Молдовенешть, 1961, № 10.
3. ȚURCAN, I. Cu privire la înțelesul noțiunii „persoană cu funcție de răspundere”. În: *Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova*. Facultatea de Drept, 1999, nr.2, p.80-84.
4. BRÎNZA, S. Infracțiunile ce țin de încălcarea regulilor privind declararea veniturilor și a proprietății de catre demnitarilor de stat, judecători, procurori, funcționari publici și unele persoane cu funcție de conducere (art.330¹ CP RM): aspecte juridico-penale. În: *Revista Națională de Drept*, 2008, nr.3, p.2-9.
5. NASTAS, I. Persoana cu funcție de răspundere – subiect special al infracțiunilor de corupție. În: *Revista Națională de Drept*, 2008, nr.10, p.66-68.
6. NASTAS, I. Relevarea statutului persoanei cu funcție de răspundere – element indispensabil al luptei cu corupția. În: *Revista Națională de Drept*, 2009, nr.2, p.54-62.
7. MORARU, V. Infracțiunile săvârșite în legătură cu serviciul: concept și particularități. În: *Revista științifică a USM „Studia Universitatis”*. Seria „Științe Sociale”, 2009, nr.8, p.147-152.
8. MELINTE, D.-L. Persoana cu funcție de răspundere în legislația penală română. În: *Revista Națională de Drept*, 2010, nr.12, p.26-29.
9. ȚURCAN, I. *Răspunderea penală pentru coruperea pasivă*. Chișinău: CEP USM, 2011.
10. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.41-44.
11. BRÎNZA, S., STATI, V. *Drept penal. Partea Specială*. Vol.II. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011.
12. TIMOFEI, C. Răspunderea penală pentru traficul de influență în legea penală a unor state-membre ale Uniunii Europene din centrul și estul Europei: studiu de drept comparat. În: *Revista Națională de Drept*, 2012, nr.5, p.64-70.
13. *Monitorul Oficial al României*, 2009, nr.510.
14. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea Specială*. Vol.I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015.
15. Criminal Law Convention on Corruption. Explanatory Report. <http://conventions.coe.int/treaty/en/Reports/Html/173.htm>
16. ВОЛКОЛУПОВА, В.А. *Должностное лицо как субъект уголовной ответственности*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Волгоград, 2002.
17. БУГАЕВСКАЯ, Н.В. *Должностное лицо как субъект преступления*: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Рязань, 2003.
18. BRAD, I. Câteva aprecieri referitoare la sfera noțiunii de funcție publică de autoritate. În: *Dreptul*, 2004, nr.3, p.134-143.
19. ХАЧАТУРЯН, М.Н. *Специальный субъект с признаками государственного должностного лица и государственного гражданского служащего*: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ростов-на-Дону, 2005.
20. NASTAS, I. *Coruperea pasivă și coruperea activă în reglementarea legislației penale a Republicii Moldova*: Teză de doctor în drept. Chișinău, 2009, p.135.
21. ЛОБИРЕВ, В.А. *Субъект должностных преступлений: уголовно-правовой и криминологический аспекты*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ростов-на-Дону, 2005.

22. Уголовный кодекс Российской Федерации. В: *Собрание законодательства Российской Федерации*, 1996, № 25.
23. МАКСИМОВИЧ, Р.Л. *Поняття службової особи у кримінальному праві України*: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Львів, 2007.
24. Кримінальний кодекс України. В: *Відомості Верховної Ради України*, 2001, № 25-26.
25. ЧЕРЕБЕДОВ, С.С. *Злоупотребление полномочиями по российскому уголовному праву*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2008.
26. SABĂU-POP, A.O. Definierea funcționarului public subiect al infracțiunilor de corupție. În: *Revista Transilvană de Științe Administrative*, 2008, nr.2, p.60-67.
27. DUVAC, C. Conceptul de funcționar public în lumina noului Cod penal. În: *Dreptul*, 2011, nr.1, p.94-123.
28. BRAD, I. *Câteva aprecieri referitoare la sfera noțiunii de funcție publică de autoritate*, p.134-143.
29. КОВАЛЕНКО, В.П. Про новели диференціації кримінальної відповідальності службових осіб. В: *Кримінальний кодекс України: 10 років очікувань: тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародного симпозиуму, 23-24 вересня 2011 р.* Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011, с.190-194.
30. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення». <http://www.minjust.gov.ua/0/36097>
31. СЛУЦЬКА, Т. Поняття службової особи: кримінально правовий аналіз. В: *Публічне право*, 2011, № 3, с.168-175.

Prezentat la 08.07.2015